Debatt

Redaktör Carina Stensson Bitr redaktör Björn Jorner
Debattredaktionen debatt@svd.se Telefon 08-13 51 49
Webb: SvD.se/debatt Twitter: twitter.com/SvDDebatt Facebook: SvD Debatt

Debatt | Miljöpartiet

Därför bör MP bara ha ett språkrör

Miljöpartiets valresultat måste beskrivas som ett misslyckande. Vi menar att modellen med två språkrör inte längre fungerar för att effektivt nå ut med partiets politik, skriver miljöpartister. I en replik skriver Thomas Eriksson (MP) att politiken är problemet – inte språkrören. **SvD.se/debatt**

Foto: Caisa Rasmussen/TT

Replik | Svenska språket

Vi dom-förespråkare står på stadig grund

Vi vill protestera mot påståendet att dom-förespråkare står på svag empirisk grund, skriver Olle Josephson och Lena Lind Palicki i en replik till tre språkforskare från Göteborgs universitet. **SvD.se/debatt**

Foto: Maja Suslin/TT

Utan kunskap kan inte dödsfallen förhindras

I dag avlider fler till följd av narkotika än i trafiken och narkotikaförgiftning är en av de vanligaste dödsorsakerna bland unga vuxna. Men tillförlitliga uppgifter om dödsfallen saknas vilket försvårar förebyggandet.

I slutet av februari kom en rapport från Folkhälsomyndigheten som visade att dödsfall till följd av överdoser med narkotika minskat flera år i rad. Det gäller den statistik som skickas till den Europeiska narkotikabyrån, samma myndighet som rapporterat att Sverige tillsammans med Norge har haft den högsta narkotikadödligheten inom EU under flera år.

Som orsaken till nedgången nämner FHM ökad tillgång till läkemedelsbehandling mot opioidberoende (LARO) och tillgång till naloxon.

Tyvärr är det inte möjligt att visa att dessa åtgärder haft den betydelse som myndigheten hävdar. Det saknas register över de personer som befinner sig i LARO-behandling och det saknas även ett tillförlitligt register över vilka dödsfall som är relaterade till olika opioider och andra droger. Detta försvårar respektive omöjliggör forskning om risksituationer och drogförekomst liksom kunskap om möjliga preventiva åtgärder och om utbredningen av olika droger.

Nyligen publicerade tankesmedjan Arena Idé en rapport skriven av en av oss undertecknare, ”Opioidkrisen i Sverige”, som fokuserar på tre vetenskapliga studier över opioidrelaterade dödsfall under perioden 2006 till 2018. Studierna utgår från ett rättsmedicinskt forskningsregister som baseras direkt på uppgifter om toxikologiska analyser där man kopplar uppgift om opioidförekomst med uppgifter om förgiftningsdiagnoser i dödsorsaksregistret.

Rapporten visar att förgiftningsdödsfall med opioider ökat med 95 procent under perioden 2006 till 2018. Det gäller främst förgiftningar med olika läkemedel från vården medan de illegala opioiderna som heroin och fentanylanaloger endast utgjorde en mindre andel.

Det vanligaste läkemedlet vid opioidförgiftningar var metadon. Eftersom insmugglat och illegalt metadon är sällsynt är läckage från vården den troligaste källan. De som avlider till följd av metadonförgiftning är sällan personer som befinner sig i LARO-behandling vilket inte är oväntat då de som deltar i behandlingen har ett gott skydd mot opioidöverdoser.

Dödsfallen gäller i stället de som inte befinner sig i behandling och därför saknar detta skydd. I en av studierna identifierades 269 metadonförgiftningar för personer i åldersgruppen 15 till 29 år varav endast 10 personer hade tidigare recept på metadon.

> Skall Folkhälsomyndigheten minska den narkotikarelaterade dödligheten krävs mer kunskap om dödsfallen, som omständigheter och vilka läkemedel och andra droger som varit inblandade.

Naloxon har inte samma skyddande effekt på en långtidsverkande opioid som metadon som det har vid exempelvis heroinförgiftningar. Majoriteten av de 269 metadonförgiftningarna inträffade dessutom under sömnen många timmar efter ett intag av metadon.

En annan av studierna i rapporten gällde förgiftningar med oxikodon, ett läkemedel för smärta, som var det läkemedel som startade opioidepidemin i USA. I Sverige har förgiftningsdödsfall till följd av oxikodon ökat kraftigt och fortsätter att öka enligt aktuella uppgifter från Rättsmedicinalverket och är i dag det vanligaste läkemedlet vid opioidförgiftningar. Till skillnad mot metadon gäller dödsfallen oftast äldre personer under smärtbehandling och med egna recept på oxikodon. För den här gruppen spelar varken LARO-behandling eller naloxon någon större roll.

Folkhälsomyndigheten är den myndighet som har ett övergripande ansvar när det gäller att förebygga folkhälsoproblem och narkotikadödsfall är ett allvarligt problem som särskilt drabbar unga personer. I dag har den totala dödligheten i åldersgruppen 15–34 år legat på samma nivå sedan millennieskiftet i Sveriges medan den gått ner i övriga europeiska länder. Här spelar den höga svenska narkotikadödligheten en avgörande roll.

Sprutor med den smärtstillande opioiden fentanyl. Foto: Rick Bowmer/AP

I motsats till USA där dödsfallen främst handlar om illegala opioider som heroin och fentanyl är läkemedel som härstammar från vården betydligt lättare att åtgärda. Skall FHM minska den narkotikarelaterade dödligheten krävs dock mer kunskap om dödsfallen, som omständigheter och vilka läkemedel och andra droger som varit inblandade.

Rapporten visade tydligt att förgiftningar med metadon och förgiftningar med oxikodon kräver olika preventiva åtgärder.

Ett exempel på en lyckad åtgärd när det gäller opioidförgiftningar gäller illegalt framställt fentanyl, en drog som vållat stora problem med ett hundratal förgiftningsfall årligen. Tack vare en fällande dom för vållande till annans död upphörde nätförsäljningen av fentanylanaloger praktiskt taget över en natt. I detta fall var det polis och åklagare som stod för den mest framgångsrika preventiva åtgärden hitintills.

För att få säkrare och mer detaljerade data om narkotikadödsfall föreslår vi att man skapar en fristående enhet med möjlighet till att begära in data från olika myndigheter och med möjlighet att bedriva egen forskning. På så sätt skulle myndigheter och forskningsinstitutioner få tillgång till nödvändiga data. Förutom förgiftningar och dödsorsaker med narkotika kan det även gälla andra typer av rättsmedicinskt undersökta dödsfall. Sverige har en hög andel rättsmedicinska undersökningar och register av hög kvalitet.

Anna Fugelstad
psykolog, med dr i rättsmedicin, Karolinska Institutet
Ingemar Thiblin
professor i rättsmedicin, Uppsala universitet
Lennart Karlsson
ordförande Svenska Narkotikapolisföreningen